

The logo for Nji (Nederlands Jeugdinstituut) features the letters 'Nji' in a white, sans-serif font on a dark blue square background. The 'j' is lowercase and has a dot. The background of the entire page is a photograph of a smiling woman with blonde hair sitting at a desk with three children in a classroom setting. Bookshelves filled with books are visible in the background.

Nji

Nederlands
Jeugdinstituut

Hoe kan een kleinschalig verblijf samenwerken met het onderwijs?

Verkenning onder kleinschalige voorzieningen
over wat wel en niet werkt

Voor kinderen en jongeren die in een kleinschalig verblijf wonen is het belangrijk dat hun woonvoorziening samenwerkt met het onderwijs. Wanneer hun woonsituatie verandert, kan de school hen ondersteunen, en andersom. Een overgang van woonomgeving of school vraagt veel van kinderen. Het kost hen tijd en ruimte om zich de nieuwe plek eigen te maken, zich vertrouwd te voelen en om medebewoners, klasgenoten, leerkrachten en begeleiders te leren kennen. In deze verkenning lees je hoe een kleinschalige voorziening kan optrekken met school, ouders en hun kinderen.

Verkenning van samenwerking

Het Nederlands Jeugdinstituut (Nji) heeft medewerkers van zes verschillende kleinschalige voorzieningen geïnterviewd over hun samenwerking met scholen: wat ervaren zij? En hoe pakken zij dit aan? Juist van hun praktijkervaring kunnen we veel leren. De verzamelde successen en lessen zijn onderverdeeld in vier thema's:

1. [Continuïteit: naar dezelfde school kunnen blijven gaan](#)
2. [Relatie kleinschalige woonvoorziening en het onderwijs](#)
3. [Inspraak ouders en jongeren](#)
4. [Randvoorwaarden](#)

De eerste versie van dit rapport is ter toetsing voorgelegd aan de deelnemers van het Leernetwerk Kleinschalige Voorzieningen¹. Deze verkenning belicht zowel de bevindingen uit de interviews met de medewerkers van kleinschalige voorzieningen als de aanvullingen en tips van het leernetwerk.

¹ Opgericht in juni 2021 en gefaciliteerd door het Nederlands Jeugdinstituut. Dit landelijke leernetwerk faciliteert contact tussen ruim dertig instellingen die bezig zijn met het ontwikkelen van kleinschalig voorzieningen in de jeugdhulp, met als doel van elkaar te leren.

Continuïteit: naar dezelfde school kunnen blijven gaan

De meeste kleinschalige voorzieningen proberen nieuwe kinderen en jongeren op de school of dagbesteding te houden waar zij al zaten voordat ze verhuisden naar het kleinschalige verblijf. Uit onderzoek² weten we dat verandering van woonplek een grote invloed heeft op kinderen en jongeren. Als zij op dezelfde school kunnen blijven, geeft hen dit houvast in periodes van overgangen³. Maar dit lukt niet altijd. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- Te weinig woonvoorzieningen. Hierdoor weegt plaatsing in een kleinschalig verblijf soms zwaarder dan het op dezelfde school kunnen blijven.
- Het leerlingenvervoer van en naar school kan niet worden geregeld.
- Kinderen of ouders willen een andere school omdat het kind gepest wordt of ze ontevreden zijn over de school.
- Het schoolaanbod sluit te weinig aan bij de jongeren en hun specifieke ondersteuningsvragen.

“We kwamen uit bij een dagbesteding in Hoorn [...]. Maar daar kun je niet zomaar tien jongeren kwijt. Het blijft moeilijk om in Nederland plekken te vinden voor jongeren met zeer complexe problematiek en een grote zorgbehoefte.” – Kleinschalig verblijf ‘De Waerden’

2 o.a. Konijn, C., Admiraal, S., Baart, J., Van Rooij, F., Stams, G.-J., Colonnaesi, C., Lindauer, R., & Assink, M. (2019). Foster care placement instability: A meta-analytic review. *Children and Youth Science Review*, 96, 483–499.

3 Clemens, E. V., Helm, H. M., Myers, K., Thomas, C., & Tis, M. (2017). The voices of youth formerly in foster care: Perspectives on educational attainment gaps. *Children and Youth Services Review*, 79, 65-77.

Soepele afspraken op school helpen

Het helpt als school meebeweegt met het kind wanneer dit nodig is. Zo kun je zorgen dat het op dezelfde school kan blijven. Dit lukt vooral als de relatie goed is tussen de medewerkers van het kleinschalig verblijf en de mentor of persoonlijk begeleiders op school. Voorbeelden van flexibele afspraken zijn:

1. Jongeren kunnen op flexibele momenten instromen in de les, afhankelijk van wat zij die dag aankunnen. Bijvoorbeeld halverwege de dag na de pauze.
2. Jongeren kunnen in de kleinschalige voorziening les krijgen als zij na een heftige therapie sessie één of meerdere dagdelen niet naar school kunnen.
3. Medewerkers van school kijken mee bij een behandeling in het kleinschalige verblijf om hier op school beter bij te kunnen aansluiten.

Thuiszitten

Bij kinderen die geen onderwijs volgen en langdurig thuiszitten, is intensieve samenwerking nodig: met het zorgteam van de school en andere partners, zoals het samenwerkingsverband passend onderwijs en de leerplicht. De geïnterviewden gaven aan dat er vaak meer afstemming op de specifieke behoeften van het kind mogelijk is op het basis-, voortgezet- en speciaal onderwijs dan bij het beroeps- en hoger onderwijs. De ervaringen met mbo-instellingen zijn wisselend: één kleinschalig verblijf heeft weinig contact met een mbo en ervaart dat jongeren uitvallen. Dit leidt weleens tot frustratie bij de medewerkers van het kleinschalig verblijf.

“Een andere mbo-instelling was helemaal niet goed in de samenwerking. Zo heeft zij zonder afstemming met de voogd of ons de jongere uitgeschreven op het mbo, terwijl die nog minderjarig was. [...] We hebben uitentreuren gebeld met school, maar kregen geen contact met de mentor. Uiteindelijk hebben we met de directeur gepraat. Die zou er iets aan doen, maar daar hebben we daarna ook niks meer van gehoord. En vervolgens kreeg de jongere een brief van de leerplicht waarom ze nergens ingeschreven staat...” – Prodeba

Voor deelnemers aan het leernetwerk was de hierboven geschetste situatie herkenbaar. Zij waren het eens dat een leerling naar huis sturen geen oplossing is en juist voor meer thuiszitters zorgt. De kleinschalige woonvoorzieningen hebben daarnaast vaak niet genoeg personeel om kinderen en jongeren thuis op te vangen tijdens schooltijd.

Tips voor continuïteit van de schoolloopbaan

Ter bevordering van de schoolloopbaan kwamen de deelnemers van het leernetwerk met de tips voor andere professionals uit kleinschalige voorzieningen:

1. Houd nauw contact met de leerplichtambtenaar. Dit kan voorkomen dat school een jongere naar huis stuurt.
2. Neem het onderwijs mee in jouw kennis over pedagogisch handelen en traumasensitief werken.
3. Nodig school uit om een keer naar het kleinschalige verblijf te komen. Dit kan helpen bij de terugkeer of instroom naar school.
4. Laat in de overgangsfase naar het kleinschalige verblijf sommige activiteiten, zoals vrijetijdsbesteding, doorlopen op de oude locatie. Denk aan activiteiten georganiseerd door de vorige school of voetbalvereniging. Dit maakt de overgang minder overweldigend voor de jongere.
5. Zorg voor goed contact met iemand van het wijkteam. Extra ondersteuning is dan sneller te regelen als dat nodig is vanwege de korte lijnen die het wijkteam met de gemeente heeft.
6. Probeer samen met de school en gemeente creatieve oplossingen te bedenken voor leerlingen die dreigen uit te vallen. Bijvoorbeeld een maatwerkarrangement vanuit school als een leerling niet alle uren naar school kan. Of laat de jongere vrijwilligerswerk doen wanneer die thuiszit.

Relatie kleinschalige woonvoorziening en het onderwijs

De zes deelnemende woonvoorzieningen zorgen bijna allemaal voor een goede voorbereiding als er een nieuwe bewoner komt. Als medewerkers van het kleinschalige verblijf denken dat het nodig is, betrekken zij de aanstaande school of een orthopedagoog al bij de startgesprekken met de ouders, het kind of de jongere. Eén kleinschalig verblijf had de financiële middelen om ambulante begeleiders mee te laten kijken op de oude school van het kind. In dit geval wisselde het kind zowel van verblijfplek als school. Hierdoor konden zij tips geven aan de nieuwe school van het kind.

Vanuit het perspectief van de kleinschalige voorziening is de relatie met school sterk afhankelijk van de betrokkenheid van de mentor van school.

“Het valt of staat met de mensen op school. Sommige onderwijzers gaan net een stapje verder voor de jongeren. Anderen denken: Deze jongere heeft een probleem. Dat lossen ze bij Timon maar op.” – Timon

Wat helpt bij het bouwen van een goede relatie?

Met een aantal bouwstenen is het contact met de school volgens de medewerkers van kleinschalige woonvoorzieningen goed te verbeteren:

- Het hebben van een vast contactpersoon op school die de medewerkers van het kleinschalige verblijf kan spreken over alle zaken die te maken hebben met school. Ook voor de jongere is het fijn als deze stabiliteit er is.
- Het hebben van regelmatig contact, bijvoorbeeld over de mail of telefonisch. Hoe vaak hangt af van wat de leerling nodig heeft. Dit kan verschillen van één keer in de week tot maandelijks.
- Het maken van afspraken over de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de betrokkenen, school en de kleinschalige voorziening. Dit voorkomt misverstanden over wie wat doet.

De kleinschalige woonvoorzieningen willen graag een team vormen met de school. Zo kunnen zij vanuit een gedeelde visie werken rondom een kind of jongere. Dit lukt niet altijd: een van de hierboven genoemde bouwstenen ontbreekt. Volgens de geïnterviewden helpt het als scholen meer kennis en begrip hebben over de gevolgen die een verhuizing naar een kleinschalig verblijf heeft op het kind of de jongere. Bijvoorbeeld door in de eerste periode rekening te houden met alle veranderingen in het leven van een leerling (een zogenoemde overgangperiode).

“We hebben wel afstemming gehad, maar kwamen niet meteen tot een gezamenlijke visie. Gaat de jongere zich anders gaat gedragen na de verhuizing, dan vindt school dat wij als kleinschalig verblijf niet de juiste aanpak hebben. School wil dat het gedrag en het presteren van de jongere vergelijkbaar blijft. Dit is alleen niet reëel in zo’n situatie. Een verhuizing is een impactvolle gebeurtenis en daar is vanuit school onvoldoende aandacht voor.” – Prodeba

Uitdagingen in het contact met school

Een slechte voorbereiding op de schoolwisseling binnen het kleinschalige verblijf en het maken van onduidelijke afspraken met de school zijn, volgens medewerkers van kleinschalige woonvoorzieningen, de belangrijkste redenen als het contact met school niet goed verloopt.

Andere redenen voor slecht contact die benoemd zijn:

- Te weinig informatie krijgen van de school waar het kind weggaat
- Een leerling vanaf 16 jaar geeft geen toestemming voor contact met school
- De school betreft het kleinschalige verblijf te laat of helemaal niet als er problemen zijn. Dit is vooral lastig als het gaat om een jongere die ouder is dan 18 jaar
- Een kleinschalig verblijf dat te weinig contact zoekt met de school
- De school weet niet goed wat een kleinschalig verblijf is en waarom een leerling daar woont

Als de samenwerking niet soepel verloopt, kan er een conflict ontstaan tussen school en het kleinschalige verblijf over beslissingen die genomen moeten worden. Bijvoorbeeld over het volgen van welke vakken, hoe vaak een jongere naar school gaat en wie de contactpersoon is bij verzuim. Het kan dat taken dan aan elkaar worden overgelaten of dat medewerkers op elkaars stoel gaan zitten. Frustratie aan beide kanten is het gevolg. Omdat iedere school en kleinschalige voorziening anders is, vraagt het tijd en aandacht van twee kanten om tot een goede relatie te komen.

“Mensen op school gedragen zich soms als hulpverlener. Daar loop ik tegenaan, want ze overleggen niet met ons. Dan komt een jongere thuis met de mededeling: ‘Ik ga stoppen met mijn opleiding en ga volledig in therapie.’ Wij weten dat dat aanbod er helemaal niet is en dat het ook niet is wat de jongere nodig heeft. Maar de mentor of een zorgcoördinator heeft dat aangegeven. De jongere komt dan met de boodschap thuis: ‘Er is echt iets mis met mij [volgens de school].’ – Cardea

“Scholen hebben veel behoefte om te weten hoe het bij ons gaat. We hebben dat aan het begin weleens onderschat. We hebben geleerd om daar zelf actiever in te zijn. Want het is natuurlijk heel fijn als de school dat wil.” – Prodeba

Ook de leden van het leernetwerk zien de noodzaak van een goede voorbereiding op een verhuizing. Deze legt de basis voor een goede samenwerking met school op termijn. Het viel één deelnemer op dat de samenwerking met school rondom leerlingen met complexe of specialistischere problematiek beter verliep dan bij leerlingen met minder problematiek. Dit kwam door de intensievere voorbereiding vooraf.

De personeelwisselingen op school werden benoemd als struikelblok. Niet alleen zijn dergelijke wisselingen op het kleinschalige verblijf te merken. Ze maken het ook moeilijk om adviezen uit het kleinschalige verblijf blijvend toe te passen op school. Daarnaast ervoeren deelnemers aan het leernetwerk dat scholen soms het verschil niet snappen tussen niet naar school willen versus niet kunnen.

Tips voor goed contact met school

1. Zorg vanaf de start voor een vast contactpersoon (bijvoorbeeld de mentor) en maak afspraken over wie welke rollen, taken en verantwoordelijkheden heeft. Zo voorkom je verwarring.
2. Deel protocollen en handelingsadviezen van het kleinschalige verblijf met school. Bijvoorbeeld wat je doet bij een paniekaanval van een kind of jongere.
3. Heb begrip voor elkaar: net als dat de instroom van een nieuwe jongere zwaar valt op een kleinschalig verblijf kan dit ook voor school zo zijn. Wederzijds begrip helpt.
4. Leg contact met school als een jongere niet naar school wil. Leg uit waar dit gedrag vandaan komt. Voor school kan het moeilijk zijn om onderscheid te maken tussen ‘niet willen’ en ‘niet kunnen’.

Inspraak ouders en jongeren

Belangrijk onderdeel in de samenwerking tussen het kleinschalige verblijf en school, is het goed regelen van de betrokkenheid en inspraak van ouders en jongeren zelf.

Jongeren

Kinderen en jongeren hebben recht op een eigen mening. Deze mening hoort te tellen in beslissingen die voor hen belangrijk zijn. Hoe zwaar hun wensen of behoeften meewegen, is afhankelijk van de inspanning van het kleinschalige verblijf. De meeste kleinschalige woonvoorzieningen geven aan dat ze afstemmen met de jongeren, vooral als ze wat ouder zijn. Zij vragen hen waar zij behoefte aan hebben op persoonlijk vlak en op school. Ook kan de regie soms bij de jongere zelf liggen: op de manier van samenwerken met school, hoeveel contact er is en op wie bij welk overleg aansluit. Als een jongere niet bij de gesprekken op school is, kan de begeleider van het kleinschalige verblijf het gesprek met de jongere voorbereiden. In het gesprek met school kan de medewerker de stem van de jongere laten horen.

“Ik ga eerst het contact met haar goed leggen. Dus de vertrouwensband met de jongere opzetten. We onderzoeken echt samen wat er is: waar heb je last van, wat heb je nodig? Ik leg uit waarom het goed is als ik contact heb met school. We hebben ook weleens een jongere die vier maanden lang niet wilde dat wij contact hadden met school. Dan ga ik bijvoorbeeld een keer lunchen met die jongere, juist op mijn vrije dag. Deze jongeren zijn al zo vaak afgewezen. Daarom ga ik echt naast hen staan.” - IJsselstek

Bij kinderen en jongeren tussen twaalf en zestien jaar is zowel toestemming van ouder als henzelf nodig om vanuit de kleinschalige voorziening contact te hebben met school. Vanaf zestien jaar is de wens van de jongere beslissend voor het contact tussen de school en een kleinschalig verblijf. Sommige jongeren zijn heel stellig dat ze geen contact willen tussen beide. In de meeste gevallen geven ze die toestemming wel.

Ouders

De meeste kleinschalige woonvoorzieningen werken veel samen met school en ouders. In deze samenwerkingen kennen alle drie de partijen hun eigen rol en verantwoordelijkheden. Ook houden ze elkaar op de hoogte. Waar mogelijk hebben ouders het meeste contact met de school. Als een school de ouders niet betreft, doet het kleinschalige verblijf dat. Bijvoorbeeld door hen mee te nemen in de cc van een mailwisseling. De kwaliteit van de samenwerking tussen een kleinschalig verblijf, de ouders en school hangt ook af van de relatie die iedereen heeft met het kind. Daarom is investeren als kleinschalig verblijf in de relatie met het kind een voorwaarde, ook voor de goede samenwerking met school en ouders.

In het beste geval hebben de medewerkers van het kleinschalige verblijf en de ouders een vertrouwensband. Hierin hebben ze altijd het belang van een kind of jongere voor ogen. De kleinschalige voorziening en ouders bespreken voor het overleg met school wat ze willen delen. Ook kan een medewerker van de woning de ouders aanmoedigen om zelfverzekerder te zijn hierin en naast hen staan. Het komt namelijk vaak voor dat ouders voorzichtig zijn en het vooral aan het kleinschalige verblijf willen overlaten.

“Deze ouders zijn heel betrokken. Ze zijn wel bij bepaalde overleggen, maar we willen ze niet te veel belasten. Het [overleggen] kost veel tijd. Wanneer ze hier zijn, bespreken we veel voor. Soms doen we dit telefonisch. We vragen hen: ‘Hoe denken jullie erover?’ Hierdoor weten we wat zij belangrijk vinden. En dan kunnen we goed aan de bel trekken als ouders merken dat er te veel van hun kind gevraagd wordt.” – ’s Heeren Loo

Verstoord contact

Soms werkt de samenwerking tussen de school, ouders en kleinschalige voorziening niet goed. Bijvoorbeeld omdat ouders weinig of slecht contact hebben met het kind. Of omdat zij wantrouwig zijn naar school vanwege eerdere zorgmeldingen. Een aantal ouders brengt hun kind naar een kleinschalig verblijf uit onmacht en is zelf niet in staat om voor het kind te zorgen. In dat geval helpt het soms als er dagelijks contact is tussen school en het kleinschalige verblijf om overbelasting van de ouders te voorkomen. Dit contact tussen de woonvoorziening en de ouders is alleen niet altijd mogelijk of toegestaan.

De samenwerking met ouders hangt ook af de relatie tussen het kleinschalige verblijf en de school zelf. Deze moet goed zijn. De investering in deze band dus altijd belangrijk, ook als ouders zelf de regie in het contact hebben.

Tips voor het betrekken van jongeren en ouders:

1. Wees, bij gebrek aan schoolmotivatie, creatief in het bedenken van oplossingen. Dagbesteding en talentontwikkeling kunnen belangrijk zijn om een jongere in beweging te brengen. En wanneer je aansluit bij de wensen en ervaringen van jongeren kun je erachter komen waarom iemand niet gemotiveerd is voor school.
2. Spreek met school duidelijk af wie het eerste aanspreekpunt is: het kleinschalige verblijf of de ouders.

Randvoorwaarden

Maatwerk in de regio

Kleinschalige voorzieningen lopen soms ook tegen problemen aan die betrekking hebben op de middelen die ze hebben:

- Het gebrek aan passende onderwijsondersteuning op school of nabij het kleinschalige verblijf.
- Vergoeding van het leerlingenvervoer.

Het kost veel tijd om alternatieven voor onderwijs te zoeken. Soms moet het kind of de jongere ver reizen. Dit maakt het nog moeilijker, omdat de afspraken voor financiering van leerlingenvervoer per gemeente verschillen. Het komt voor dat een kleinschalige verblijf het leerlingenvervoer zelf moet betalen. In het ergste geval valt een leerling helemaal uit.

Financiële bereidheid van de gemeenten

De kleinschalige woonvoorzieningen zijn afhankelijk van het geld dat ze krijgen van de gemeente. Met voldoende geld kunnen ze investeren in de voorbereiding, de relatie met school en eventueel in een soepele overgang naar een nieuwe school. Bij scholen ervaren zij dezelfde afhankelijkheid: meer geld en ruimte vanuit de samenwerkingsverbanden of het schoolbestuur betekent meer passende ondersteuning voor leerlingen. Soms is het onduidelijk wat de (financiële) mogelijkheden zijn en wie verantwoordelijk is voor de bekostiging.

Regelgeving

Er zijn ook andere regels die maatwerk in de weg staan. Denk aan het type financiering waaruit het wonen in het kleinschalige verblijf betaald wordt. Dit kan ervoor zorgen dat een jongere niet in aanmerking komt voor een passend [onderwijs-zorg-arrangement \(OZA\)](#). Want met de inzet van een kleinschalig verblijf is al voor de zorg betaald, geeft men als reden. Dit kan ook anders. Bijvoorbeeld als een kleinschalig verblijf en school onder dezelfde organisatie vallen. Daardoor kunnen ze creatiever nadenken over passende oplossingen voor de kinderen, ook wat betreft financiën.

Deelnemers uit het leernetwerk hadden ook ervaring met ontbrekende onderwijsondersteuning. Zo is er soms een tekort aan een plek in het speciaal onderwijs of aan ambulante begeleiding. Redenen hiervoor zijn bijvoorbeeld een tekort aan financiële middelen of personeel, of gebrek aan specialis-tische kennis op school. Een [gezamenlijke visie](#) vanuit onderwijs en gemeente geeft een belangrijke basis om deze vragen op te lossen.

Geen passend onderwijsaanbod in de buurt van het kleinschalige verblijf betekent lange en vaak belastende reistijden voor de jongere. De afstand tussen de woning en school maakt een blijvende samenwerking bovendien minder makkelijk.

Tips voor goede randvoorwaarden

1. Bespreek als professional bij het afgeven van een beschikking voor een kleinschalig verblijf ook meteen naar welke school de jongere gaat. Kijk daarnaast wat ervoor nodig is om dat mogelijk te maken. Hierbij kun je denken aan ruimte voor overdracht aan de nieuwe school en eventueel de financiering van het leerlingenvervoer. Bij voorkeur is bij dit overleg een vertegenwoordiger van school of het samenwerkingsverband passend onderwijs aanwezig. Zij kunnen afspraken maken over onderwijs en eventuele ondersteuning.
2. Als er meerdere kleinschalige voorzieningen in een gemeente of regio zijn: maak als directie of coördinator afspraken met gemeenten en samenwerkingsverbanden passend onderwijs over het proces van plaatsing en over de bekostiging.

Verantwoording/methoden

Voor deze verkenning zijn diepte-interviews gehouden met medewerkers van zes kleinschalige voorzieningen. De interviews vonden plaats in de periode mei-juli 2022. De uitnodiging voor de interviews werd verspreid onder deelnemers van het 'Leernetwerk Kleinschalig Verblijf' van het Nji. Zes kleinschalige voorzieningen hebben zich vervolgens vrijwillig aangemeld. Met dank aan:

- Cardea
- De Waerden
- 's Heeren Loo
- IJsselstek
- Prodeba
- Timon

Procedure

Bij elk interview waren één of twee medewerkers van het betreffende kleinschalige verblijf en twee medewerkers van het Nji aanwezig. Op basis van een topiclijst stelden Nji-medewerkers tijdens het interview vragen over de vorm, inhoud en evaluatie van de samenwerking tussen de kleinschalige voorzieningen en scholen, vanuit het perspectief van de medewerkers van de kleinschalige voorzieningen.

De interviews zijn gecodeerd en uitgewerkt door de eerste auteur, die aanwezig was bij drie van de zes interviews. Om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te controleren is één interview ook gecodeerd door de tweede auteur. De coderingen van beide auteurs kwamen voor het grootste deel overeen.

De eerste versie van de verkenning, met enkel de resultaten uit de interviews, is op 28 november 2022 voorgelegd aan het Leernetwerk Kleinschalig Verblijf. De resultaten zijn gecontroleerd op herkenbaarheid bij deelnemers van het leernetwerk. De opmerkingen vanuit het leernetwerk zijn vervolgens verwerkt in de eindversie van dit rapport.

A photograph of two young women with long blonde hair sitting and talking. The woman on the right is wearing a denim jacket and looking towards the woman on the left. The background is a blurred indoor setting.

Het Nederlands Jeugdinstituut is een onafhankelijk en betrokken kenniscentrum dat actuele kennis over jeugd, vakmanschap en de organisatie van het jeugdveld verzamelt, verrijkt, duidt en deelt.

© 2023 Nederlands Jeugdinstituut

Alle informatie uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden. Graag de bron vermelden.

Meer informatie: www.nji.nl

Redactie: Nederlands Jeugdinstituut, Armaghan Efat, Fien Hebly, Els Mourits, Vincent Fafieanie, Anne Addink.

Vormgeving: Punt Grafisch Ontwerp